

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній літературній освіті

Жодна сучасна людина й дня не може прожити без інформаційно-комунікаційних технологій, коли будь-яку необхідну інформацію можна знайти в мережі Інтернет за допомогою новомодних сучасних гаджетів. Процес навчання і, зокрема, гуманітарних дисциплін не можна відділяти від цих сучасних тенденцій – упровадження електронних книг та планшетів у сучасній школі, яка розвивається в цьому руслі, але, на жаль дуже повільно.

Будь-яка дитина, тим паче школяр, з дитинства вмів користуватися комп'ютером, планшетом, ноутбуком зазвичай з досить примітивною мотивацією: погратися або поспілкуватися з друзями в соціальних мережах. Але якщо звернути увагу на наповнення інформаційно-комунікативного простору, відзначимо збільшення програм, котрі змусять його не лише гратися, але й працювати з інформацією, шукати можливості застосовувати її в процесі навчання. Також знайдемо книги в електронному вигляді, які, не завжди є в шкільних бібліотеках.

Не слід забувати про вже загальновідомі форми навчання, які кожен сучасний вчитель-філолог прагне запровадити або запровадив у шкільному житті. Це ефективний метод презентацій та створення навчальних порт фоліо, проведення заочних екскурсій. Така технічна обізнаність змушує учнів підвищувати свою пізнавальну активність під час вивчення тексту твору за рахунок збільшення наочності та емоційної насиченості (анімація, звук, відео та інші мультимедійні ефекти) [4, с. 78].

Інформаційно-комунікативні технології навчання досить перспективні для підвищення творчої активності учня, який відходить від позиції об'єкта навчання, отримувача готової

навчальної інформації і стає активним суб'єктом навчання, може самостійно здобувати необхідну інформацію і навіть уміє винайти, сконструювати необхідні для цього способи дій. Хоча існує реальна загроза перетворення викладання літератури та мови на формальне, механічне відтворення фактів із використанням ефектного відеоряду або презентації, тоді як література – це мистецтво, всю красу передає через слова. Однак використання ІКТ формує творчість, суспільно-виробничу активність, бажання здобувати знання самостійно чи під умілим керівництвом учителя урізноманітнювати й активізувати навчання.

Важливо на уроках гуманітарного циклу зберегти проблемні уроки з елементами дискусії, диспутів, давати учням бачити та сприймати не лише електронні носії, але й відчувати смак друкованої продукції книги. Адже як від процесу читання залежить сприймання інформації не лише художньої літератури, але й взагалі сприймання друкованих текстів. Не даремно перше, що роблять у школі, – вчать читати, а лише з часом дають уміння і навички, спрямовані на засвоєння й розуміння тексту та його змісту.

Говорячи про виховання читача, Т. Бугайко і Ф. Бугайко зауважують, що в методиці викладання літератури на перший план висувається проблема літературного розвитку учнів, тобто виховання в них здатності повноцінного сприймання емоційно-образної специфіки явища мистецтва, уміння досягнути ідейно-художній зміст твору, логіку думок автора. У цих словах розкрита суть проблеми виховання читача, розвиток читацьких компетентностей, які, на думку вчених-методистів, вимагають здатності повноцінного сприймання емоційно-образної специфіки твору, уміння досягнути його ідейно-художній зміст, логіку думок автора [1, с. 44].

У наш час кожна людина може читати електронні видання, але, на жаль, від перенасичення Інтернет-ресурсів не завжди доброякісними тестами у людей молодого віку відсутні будь-які норми й правила правопису, естетичні смаки, норми добору літератури. Людина, яка не вміє правильно читати, ніколи не зрозуміє головної ідеї чи думки тексту, а такою людиною легко керувати та маніпулювати. Які б чинники не керували

навчальним процесом, основне – це формування читацьких умінь, яке не може здійснюватися ізольовано від досвіду, а отже, і без набутих знань. Звідси стає зрозумілим, що, чим багатший життєвий досвід учня, тим глибше і вдумливіше стає його процес читання, який ґрунтується на всебічних знаннях, і тим результативнішим стає процес осягнення тексту в цілому. Відомо, що знання є першоосновою формування вмінь. Щоб уміти щось робити, людина повинна знати сам процес. Формування читацьких умінь проходить поетапно – від простіших до складніших, глибших, змістовніших понять. Уміння, сформовані на знаннях, основних життєвих фактів письменника, його епохи чи змісту твору, опорних понять про літературні напрями, історичні, суспільно-політичні події, морально-естетичні погляди героїв, позицію автора тощо сприяють перетворенню конкретних знань у світоглядну позицію. Знання ґрунтуються на вмінні застосовувати їх у конкретній ситуації, у нашій – це вміння прочитати текст, проникнути в його зміст, збагнути авторську позицію в характеристиці епохи, героїв, подій, дати власну оцінку [3, с. 20].

Ефективність читання визначається цілою низкою факторів, які умовно можна розділити на об'єктивні та суб'єктивні: 1) інформаційна (комунікативна) насиченість тексту; 2) композиційно-логічна структура тексту; 3) смислові категорії, що реалізовані в тексті; 4) мовні засоби вираження смислових відношень, які розкриваються в тексті; 5) поліграфічне оформлення тексту; 6) ступінь наближеності логіки, граматики та стилю мовлення читача до лексики, граматики та стилю авторського тексту; 7) набутий досвід читача, зокрема, знання ним великого контексту та підтексту; 8) володіння технікою читання, його прийомами; 9) належна організація спрямованості уваги в читанні; 10) емоційна підготовка читача, його інтерес до твору, емоційна чутливість та емоційне співпереживання; 11) вікові особливості читача; 12) індивідуально-особистісні особливості читача, його характеру та темпераменту; 13) проникнення в смисловий простір твору, досягнення стадії смислоутворення, за якого читач виконує роль дослідника змісту тексту [2].

У цій ситуації важливо використовувати комп'ютерні технології не тільки як наочний посібник з певною кількістю ілюстрацій, а й як засіб існування живого слова, що здійснює розвиток мовлення, логіку схем, розкриває причиново-наслідкові зв'язки, закономірності подій і явищ громадського життя. Учень, отримавши від учителя завдання, має не знайти потрібну йому інформацію, а усвідомити її, перефразувати, сприйняти і лише потім створити свій витвір мистецтва. Тому що література – це і є мистецтво, яке кожна людина інтерпретує в довільній формі, хоча всі люди усвідомлюють одні й тіж символи, котрі створюють слова.

Основними показниками смислового розуміння тексту є: 1) постановка запитань до тексту та його автора; 2) постановка читачем запитань до себе, тобто звернення до власного досвіду; 3) оцінка тексту з аргументацією власної позиції; 4) смислове „стиснення” тексту, результати якого дозволяють з'ясувати ситуативно-особистісну орієнтацію читача.

За допомогою інформаційно-комунікативних технологій люди повинні сприймати й розуміти довкілля, але без живого спілкування, яке не можна замінити соціальними мережами або іншими видами «заочної» комунікації, людина втратить себе як соціальну частинку. Тому коли людина вчиться переконувати інших, вона міркує й добирає толерантні та правильні слова, якщо вона щось пише, то міркує над твором-роздумом, твором-есе, будує логічний ланцюжок з власними міркуваннями, запитання й завдання, висновками, вона існують як частинка суспільства в якому вона живе і буде жити.

Основними результатами (ефектами) читання є: 1) інформаційно-пізнавальний, який характеризується розширенням і поповненням знань читачів; 2) мотиваційно-особистісний, суть якого полягає у формуванні в читачів особистісного ставлення до проблем, які викладено в тексті, в розвитку їхніх особистісних новоутворень; 3) практичний ефект, що забезпечує ефективну організацію діяльності, зокрема навчальної.

У наш час, коли щохвилини створюється щось нове у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, головне завдання вчителів та викладачів – дати підростаючому поколінню

розуміння того, що сучасний світ – це не лише Windows – вікно якоїсь іграшки, а «вікно» у світ інформації, спонукальний елемент для саморозвитку розумної та мислячої особистості, а жити й спілкуватися потрібно в реальному світі, у колективі людей – «онлайн», не мінімалізуючи його.

Використана література:

1. Бугайко Т. Ф. Навчання і виховання засобами літератури / Т. Ф. Бугайко, Ф. Ф. Бугайко. – К. : Радянська школа, 1973. – 176 с.
2. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке / З. И. Клычникова. – М. : Просвещение, 1983. – 80 с.
3. Кан-Калик В. А., Хазан В. И. Психолого-педагогические основы преподавания литературы в школе. – М.: Просвещение, 1988. – 255 с.
4. Література учить жити / [упоряд. В. Ф. Анісов, П. Д. Мисник]. – К. : Радянська школа, 1968. – 262 с.